

Summary

Death as an element of life. Interdisciplinary research of the cemetery at the church of St. James in Toruń (14th–19th centuries)

The main goal of the doctoral dissertation under the above title is to learn and present aspects of death of the parishioners of St. James church in the New Town of Toruń, based on the results of archaeological research carried out at the church cemetery.

Research at the former city cemetery was based on the results of eight excavation expeditions that took place around the Toruń temple in 2008–2020. The source base is bone material shown in a specific context - in a cemetery, that was examined by anthropologists. There are 317 graves that have preserved (at least partially) the original anatomical arrangement and a set of at least 5,000 human bones mixed loosely and put in layers, including in several ossuaries. In addition to presenting the cemetery context, i.e. the image in grave pits in the cemetery and inside the church, the study shows objects that has been constituted as grave equipment. Objects discovered in the resting places are treated here as a material trace of the manifestation of the beliefs and attitudes of the living towards the dead. During the considerations, the symbolism and meaning of the individual items discovered in graves were also presented, as they "speak" about the burial tradition. An important element of the study is a comparison of the cemetery at the church of St. James to other necropolises, in Toruń and those located in Pomerania, Kujawy and other areas of Poland. Unique observations resulting from the analysis of the context, which in the methodology of archaeological exploration is key information from the past, were also supplemented by using the possibilities of other fields of science, including: history, physical anthropology, ethnography or theology and symbolism research. Such an interdisciplinary approach to the issue of death and funeral made it possible to obtain a wide range of knowledge about the funeral culture of the New Town Toruń residents and allowed us to understand not only the phenomena related to the liturgy of death and funeral rites, but also explained various aspects of the coexistence of Catholics and Protestants buried in the same necropolis.

Keywords: cemetery, church of St. James, funeral culture, funeral rituals, liturgy of death

Hawarc
Natalie

Natalia Stawarz

Streszczenie

Śmierć jako element życia. Interdyscyplinarne badania cmentarza przy kościele św. Jakuba w Toruniu (XIV–XIX w.)

Głównym celem rozprawy doktorskiej pod podanym wyżej tytułem jest poznanie i przybliżenie aspektów śmierci parafian kościoła św. Jakuba w Nowym Mieście Toruniu, w oparciu o wyniki archeologicznych badań przeprowadzonych na przykościelnym cmentarzu.

Badania na dawnym miejskim cmentarzu oparte zostały o wyniki eksploracji ośmiu ekspedycji wykopaliskowych, które odbyły się wokół toruńskiej świątyni w latach 2008–2020. Bazę źródłową stanowi materiał kostny pokazany w konkretnym kontekście – na cmentarzu, który został przebadany przez antropologów. Jest to 317 grobów, które zachowały (przynajmniej częściowo) pierwotny układ anatomiczny oraz zespół blisko 5000 kości ludzkich, luźno występujących w warstwach, w tym w kilku ossuariach. Oprócz przedstawienia cmentarnego kontekstu, czyli obrazu w jamach grobowych na cmentarzu i we wnętrzu kościoła, w pracy ukazano przedmioty, które stanowiły tzw. wyposażenie grobowe. Rzeczy znajduwane w pochówkach traktowane są tu jako materialny ślad manifestacji wierzeń i postaw żyjących względem zmarłych. W toku rozważań przedstawiono też symbolikę i znaczenie poszczególnych przedmiotów odkrytych w grobach, gdyż to one „mówią” o tradycji grzebalnej. Ważnym elementem pracy jest ukazanie cmentarza przy kościele św. Jakuba na tle innych nekropolii, zarówno toruńskich, jak i tych znajdujących się na Pomorzu, Kujawach oraz innych terenach Polski. Unikatowe obserwacje wynikające z analizy kontekstu, który w metodyce archeologicznych eksploracji jest kluczową informacją z przeszłości, uzupełniono wykorzystując też możliwości innych dziedzin nauki, m.in. historii, antropologii fizycznej, etnografii czy też teologii i badań nad symboliką. Takie interdyscyplinarne podejście do problematyki śmierci i pogrzebu umożliwiło uzyskanie szerszego *spectrum* wiedzy na temat kultury funeralnej toruńskich mieszczan i pozwoliło zrozumieć nie tylko zjawiska związane z liturgią śmierci i obrzędkiem pogrzebowym, ale także wyjaśniło różne aspekty koegzystencji katolików i protestantów grzebanych na tej samej nekropoli.

Słowa kluczowe: cmentarz, kościół św. Jakuba w Toruniu, kultura funeralna, rytuały pogrzebowe, liturgia śmierci

Stawarz
Natalie